

EUGENIUSZ WIĄZOWSKI

SALEZJANIE W KOBYLNICY W LATACH 1950-2009
I W KWAKOWIE W LATACH 1950-1989

Kobylnica od dawna była dużą miejscowością gminną. Pierwszą wzmiankę o Kobylnicy zamieszczono 15 VI 1315 r. w dokumencie Waldemara Brandenburskiego, który – jako lenno – miejscowość tę przekazał Kazimierzowi Święcy i jego potomkom. Historia Kobylnicy ściśle związała się z dziejami rodu Puttkamerów oraz pobliskiego Łosina. Jej sytuację ekonomiczną determinowało położenie przy południowej granicy Słupska. Kwakowo, zlokalizowane przy głównym szlaku komunikacyjnym Słupsk – Miastko, w odległości 10 km na południe od Słupska, legitymuje się historię jeszcze wcześniejszą. W zamierzchłej przeszłości wieś była rodzinnym lennem Zitzewitzów, od 1680 r. należała do rodzin v. Goltz, następnie v. Wobeser, v. Blumenthal i od 1913 r. v. Puttkamer¹.

1. LUDNOŚĆ I LICZBA KATOLIKÓW

Po zakończeniu działań wojennych, na terenie obydwu ustanowionych później parafii, sukcesywnie osiedlała się ludność przesiedlana zza Bugu, centralnych rejonów kraju, Polacy z Zachodu i zdemobilizowani żołnierze. W 1949 r., na terytorium parafii Kobylnica zamieszkiwało około 2500 wiernych. Ludzie ci rekrutowali się z różnych stron, jedynie Lulemino zamieszkiwała jedna wioska z Wołynia. Do wyjątków należało przede wszystkim Kwakowo, zajęte przez Armię Czerwoną, która przetrzymywała Niemców aż do 1957 r. Pod względem wyznaniowym stan mieszkańców parafii przedstawiał się następująco: 1.706 rzymskich katolików, 97 grekokatolików, 69 prawosławnych, 65 świadków Jehowy, 22 Ko-

¹ Por. K.H. Pagel, *Der Landkreis Stolp in Pommern*, Lubeck 1989, s. 663-667, 669-371, 791-792; E. Herrmann, *Kublitz und Adling Kublitz*, Hann 2001, s. 108n.; F. Mamuszka, J. Stankiewicz, *Zabytki powiatu słupskiego*, Poznań 1962, s. 80; A. Świetlicka, E. Wisławska, *Słownik historyczny miast i wsi, województwa słupskiego*, Słupsk 1998, s. 98, s. 111; E. Wiązowski, *Wieś królewska i szlachecka*, Powiat Słupski 5(2005)9-10, s. 35-36.

ścioła narodowego, 4 baptystów, 450 niemieckich ewangelików². Dane statystyczne mieszkańców w parafiach Kobylnica i Kwakowo oraz liczba wiernych przedstawiały się następująco: w 1949 r., w parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Kobylnicy było 2.490 katolików³, 1959 r. – 2.866 wiernych⁴, 1974 r. parafia Kobylnica liczyła 550 wiernych, a parafia Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Kwakowie ok. 300 wiernych⁵, 1977 r. 3.200 parafian liczyła Kobylnica, a 2.137 – Kwakowo⁶, 1982 r. – 3.764 parafian było w Kobylnicy, 2.432 – w Kwakowie⁷, 1987 r. – 4.085 parafian miała Kobylnica, 2.461 – Kwakowo⁸. W 1998 r. na terenie parafii Kobylnica zamieszkiwało 3.920 osób, w tym 3.830 katolików⁹. Dane liczbowe ludności zamieszkującej w obydwu parafiach jednoznacznie wskazują tendencję wzrostową. Po transformacji polityczno-ekonomicznej z 1989 r., parafie Kobylnica tworzyły bardzo zamożne tereny podmiejskie, do których zakwalifikować należy Kobylnicę i Bolesławice, które niemal połączyły się ze Słupskiem. Trudno było również dostrzec granicę Łosina i Widzina z Kobylnicą i stanowiące południowo-zachodnią część parafii tereny po pegeerowskie¹⁰.

2. OKOLICZNOŚCI OBJĘCIA PLACÓWEK PRZEZ SALEZJANÓW

Pierwszym kapłanem katolickim, który 29 V 1945 r. przybył do Słupska i rozpoczął pracę duszpasterską na ziemi słupskiej był ks. Jan Zieja¹¹. „Oprawiałem pierwszy msze św. w kościołach po ewangelickich i przejmowałem je w Ustce, Gardnie, Smółdzinie, Głównycach, Potęgowie, Damnicy, Kublicach (Kobylnicy)”¹². Drugim księdzem katolickim, związanym bliżej z placówką duszpasterską w Kobylnicy, był proboszcz parafii pw. MB Królowej Różańca św. w Słup-

² Por. J. Pietrzykowski, *Obecność Salezjanów Inspektorii św. Stanisława Kostki na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945–1952*, Kutno 1990, s. 95.

³ Por. *Schematyzm Administracji Apostolskiej Kamieńskiej, Lubuskiej i Pralatury Pilskiej*, red. J. Michalski, Gorzów Wlkp. 1949, s. 204–205.

⁴ Por. *Schematyzm Diecezji Gorzowskiej* [dalej: SDG] 1959, Gorzów Wlkp. 1959 s. 232.

⁵ Por. P.T. Mielczarek, *Schematyzm Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeszkiej* [dalej: SDKK] 1974, Koszalin 1974, s. 108–109.

⁶ Por. tenże, SDKK 1977, Koszalin 1977, s. 139–140.

⁷ Por. tenże, SDKK 1982, Koszalin 1982, s. 333–335.

⁸ Por. tenże, SDKK 1987, Koszalin 1987, s. 489–491.

⁹ Por. K. Zadarko, D. Końska, K. Wilkowska, SDKK 1998, Koszalin 1998, s. 377.

¹⁰ T. Rogowski, *Salezjańska parafia*, Gość Niedzielny 77(2000)49, s. 17.

¹¹ Por. Archiwum Parafii NSPJ w Kobylnicy [dalej: APNSPJ], *Kronika parafii pw. NSPJ w Kobylnicy 1951–2009*, b. sygn. b. pag.; J. Zieja, *Życie Ewangelią*, Spisane przez J. Moskwę, Paris 1991, s. 11–20; E. Wiązowski, *Nowy kościół salezjanów*, Słowo. Dziennik Katolicki 1(1993)4, s. 5.

¹² Archiwum Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego w Słupsku, *Garść wspomnień*, Pismo bez daty do Kurii Gorzowskiej podpisane przez ks. Jana Zieję; E. Wiązowski, *Całowali go w rękę i dotykali sutanny*, Powiat Słupski 9(2009)8–9, s. 32–33.

sku, ks. Karol Chmielewski¹³. Wikariuszem wyznaczonym przez niego dla placówki w Kobylnicy był ks. Bernard Jax, autochton, który później wyjechał do Niemiec¹⁴. Dopiero 21 V 1947 r. przybył do Kobylnicy i zamieszkał oraz zarządził placówką duszpasterską do 25 V 1950 r. kapłan diecezji kieleckiej ks. Franciszek Kluszczyński¹⁵.

W imieniu Zgromadzenia Salezjańskiego parafię pw. Św. Rodziny i św. Judy Tadeusza w Słupsku 31 VIII 1949 r. przejął ks. Franciszek Krajewski¹⁶. Był on również pierwszym salezjaninem, który jako wikariusz administrator na polecenie ks. dziekana Chmielewskiego, a później także kurii gorzowskiej, zaopiekował się nieobsadzoną placówką duszpasterską w Kobylnicy¹⁷. Obowiązek ten pełnił od 1 IV 1950 r. do 26 V 1951 r. Wspierali go dwaj współbracia: ks. Jan Bienkowski i ks. Marian Kamiński. W tym czasie jeden z salezjanów pracujących przy ul. Grottgera w Słupsku dojeżdżał w niedziele na godz. 13.00 do Kobylnicy, aby celebrować Msze św. Na skutek prośb ks. Krajewskiego, zdecydował się przybyć do wakującej placówki w Kobylnicy ks. Lucjan Koźlik¹⁸.

3. USTANOWIENIE PARAFII ORAZ ICH TERYTORIA

Parafię pw. NSPJ w Kobylnicy erygowano 1 VI 1951 r.¹⁹, a dekret powołujący ją, wystawiony przez ówczesnego rządcę Ordynariatu Gorzowskiego, wikariusza kapitulnego, ks. prał. Tadeusza Załuckowskiego w Gorzowie, nosi datę 19 V 1951 r. W klauzuli odnoszącej się do terytorium napisano tylko, że „granice parafii pozostają na razie takie same, jak je określały dotychczasowe zarządzenia

¹³ Por. SDG 1969, s. 23; SDKK 1974, s. 24; K. Nestoruk, *Salezjańska parafia Św. Rodziny i św. Judy Tadeusza w Słupsku w latach 1949-1977*, Lublin 1999, mps, s. 30; E. Wiązowski, *Parafia katolicka Najświętszego Serca Pana Jezusa w Kobylnicy do 2000 roku*, Poznań 2002, mps, s. 30.

¹⁴ Por. W. Markiewicz, *Droga do upragnionego kapłaństwa i duszpasterstwo do emerytury*, Słupsk 1984, mps, s. 177; A. Obecny, *Kobylnica – parafia pw. Najśw. Serca Pana Jezusa*, Słupsk 2001, s. 19.

¹⁵ Por. E. Wiązowski, *Salezjanie na Pomorzu Środkowym w latach 1945-2000*, Warszawa 2009, mps, s. 227.

¹⁶ *Nekrolog salezjanów polskich 1891-1976*, Kraków-Lódź 1976, mps, s. 50; A. Świda, *Towarzystwo Salezjańskie. Rys historyczny*, Kraków 1984, s. 203; S. Wilk, *Sto lat apostolstwa salezjańskiego w Polsce (1898-1998)*, Lublin-Warszawa 1998, s. 24-25.

¹⁷ Por. APNSPJ, *Kronika parafii...*, b. pag.

¹⁸ Por. Archiwum Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej [dalej: ADKK], T. *Kobylnica 1945-1972*, sygn. LK 3, b. pag.; Archiwum Parafii Św. Rodziny i św. Judy Tadeusza w Słupsku, *Kronika parafii Św. Rodziny i św. Judy Tadeusza w Słupsku 1949-2000*, b. sygn., b. pag.; J. Stanek, *Zarys Historii placówki salezjańskiej w Słupsku*, Słupsk 1969, mps, s. 2; L. Koźlik, *Historia pierwszego dziesięciolecia parafii Kobylnica Słupska*, Kobylnica 1955, mps, s. 1.

¹⁹ Por. M. Chorzępa, *Rozwój organizacji kościelnej na Ziemi Lubuskiej i Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1965*, *Nasza Przeszłość* 22(1965), s. 135; J. Pietrzykowski, *Salezjanie w Polsce 1945-1989*, Warszawa 2007, s. 240-241.

ordynariusza”²⁰. Siedziba i kościół parafialny znajdowały się w Kobylnicy, a do parafii – oprócz Kobylnicy – należały: Bolesławice, Kończewo, Łosino, Sierakowo, Widzino, a także: Jankowo, Komilowo, Kruszyna, Kwakowo, Kuleszewo, Lulemino, Maszowo, Zagórki, Zajączkowo oraz Zelki i Zelkówko²¹.

Pierwszą wzmiankę na temat usamodzielniania się placówki duszpasterskiej w Kwakowie zamieścił ks. L. Koźlik: „Długo oczekiwany ks. Henryk Ignaczewski przyjechał i 29 sierpnia objął urzędowanie [...]. Ma rezydować w Kwakowie, a nie ma gdzie. Trzeba czekać na zwolnienie budynków plebani, gdyż PGR Kwakowo miał tam magazyn zboża [...]. 4 XII [1958 r.] ks. Ignaczewski przeniósł się ostatecznie do Kwakowa”²².

W schematyzmach z 1959 i 1969 r. świątynie w Kwakowie, Kuleszewie i Sierakowie figurują jako kościoły filialne parafii Kobylnica, mimo że od 1959 r. faktycznie istniała już w Kwakowie odrębna placówka duszpasterska, w której prowadzono oddzielne księgi metrykalne²³. W akcie ustanowienia parafii pw. Niepokalanego Poczęcia NMP z kościołem parafialnym w Kwakowie z 25 I 1974 r. wystawionym przez ordynariusza Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej, kard. Ignacego Jeża, zaznaczono, że nowa parafia powstała z podziału parafii pw. NSPJ w Kobylnicy, od której odłącza się 10 ostatnich z wymienionych wcześniej miejscowości²⁴. Formalne erygowanie parafii nie mogło nastąpić wcześniej ze względu na antykościelną politykę w dobie PRL-u, szczególnie w odniesieniu do zakonników, których władze państwowe, zgodnie z zaleceniami PZPR, miały uważać za „element oderwany od życia i najbardziej sfanatyzowany”²⁵. Granice parafii Kwakowo podlegały jednak zmianom, bowiem później przyłączono do niej również: Lubuń, Moczydła, Objezierze, Płaszewo, Suchorze, i Uliszkowice²⁶. W 1998 r. parafię przekazano Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej.

4. KADRA DUSZPASTERKA

Absurdalna polityka wyznaniowa władz państwowych różnych szczebli i regulacji prawnych w relacji do Kościoła katolickiego, przejawiała się m.in. ograniczeniami w zakresie ustanawiania nowych jednostek administracyjnych w Ko-

²⁰ APNSPIK, T. *Akta różne*, b. sygn., b. pag.; *Dekret erekcyjny rzymskokatolickiej parafii pw. NSPJ w Kobylnicy*, Gorzów Wlkp. 19 V 1951 r., § 6.

²¹ Por. SDG 1959, s. 322; SDG 1969, red. E. Jagodziński, Gorzów Wlkp. 1969, s. 251.

²² APNSPJ, *Kronika parafii...*, b. pag.

²³ Por. P.T. Mielczarek, SDK 1987..., s. 493.

²⁴ Por. Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Kwakowie [dalej: APNPNMPK], T. *Akta różne*, b. sygn., b. pag.; *Dekret erekcji parafii przy kościele Niepokalanego Poczęcia NMP w Kwakowie*, Koszalin 25 I 1974.

²⁵ S. Markiewicz, *Stosunki między państwem a Kościołem Rzymskokatolickim w Polsce Ludowej (1944-1981)*, cz. 2, Warszawa 1982, s. 22.

²⁶ Por. P.T. Mielczarek, SDKK 1987..., s. 492-493.

ściele od końca lat 40-tych do początku lat 70-tych poprzedniego stulecia. Przyczyniło się to do tego, że w ordynariacie gorzowskim mnóstwo placówek duszpasterskich funkcjonowało nieformalnie, bowiem zarządcy formalnie nie byli proboszczami, gdyż nie było zalegalizowanych parafii. Zarządcy takich placówek duszpasterskich wyposażeni byli jednak w niezbędną jurysdykcję i uprawnienia wymagane prawem kanonicznym na równi z proboszczami, przy poszczególnych kościołach mieli również swoje siedziby, nierzadko skromne miejsca zamieszkania, oraz prowadzili odrębną dokumentację kościelną. Placówki takie funkcjonowały jako samodzielne wikariaty, wikarie parafialne lub kościoły rektoralne. Sytuacja taka wystąpiła m.in. w latach 1959-1974 w Kwakowie²⁷.

Nad parafią Najświętszego Serca Pana Jezusa w Kobylnicy w imieniu Zgromadzenia Salezjańskiego urząd proboszczów sprawowali następujący salezjanie: ks. Lucjan Koźlik (od 12 V 1951 r. do 31 VIII 1968 r.; od 31 I 1971 r. dziekan honorowy, +28 V 1995 w Słupsku), ks. Jan Sposób (1 IX 1968 – 7 VIII 1974), ks. Tadeusz Rzeźnicki (8 VIII 1974 – 23 IX 1980), ks. Michał Kłoda (23 IX 1980 – 27 VIII 1989, +24 V 2006), ks. Witold Szulczyński (18 VIII 1989 – V 1991), ks. Bolesław Woźny (22 V 1991 – 5 VII 1993), ks. Mieczysław Wędrychowicz (5VII 1993 – 19 V 1994), ks. Józef Borawski (10 VI 1994 – 23 V 1999, +23 V 1999 – Słupsk), ks. Krzysztof Wilkos (VI 1999 – IV 2005), ks. Eugeniusz Łodyka (VI 2005 –). Parafią Niepokalanego Poczęcia NMP w Kwakowie, jako samodzielni wikariusze, zarządzali: ks. Henryk Ignaczewski (1959-1967 i 1968-1972), ks. Kazimierz Jach (1967-1968), a jako proboszczowie: ks. Tadeusz Rusiniak (1972-1981; do 25 I 1974 samodzielny wikariusz, +25 XI 1988 – Trzcinna) oraz ks. Franciszek Maziarz (1981-1989; +14 IV 1997 – Różańsko)²⁸.

Po wybudowaniu przez ks. Kłodę domu salezjańskiego w Kobylnicy, erygowano również 13 VI 1984 r. dom zakonny pw. NSPJ. Otdąd miejscowi proboszczowie pełnili równocześnie funkcję dyrektorów wspólnoty zakonnej i podlegali im współbracia z Kwakowa²⁹. Z powodu braków kadrowych w Zgromadzeniu Salezjańskim, ks. Koźlikowi początkowo nie przydzielono do pomocy na stałe kapłana. Wspomagali go najczęściej kapłani zakonnicy i diecezjalni z sąsiednich parafii słupskich. Pomoc tzw. „księży zastępczych”, jak sam ich nazywał, była niezbędna. Pierwszy stały wikariusz przybył do Kobylnicy dopiero 26 VIII

²⁷ Por. APNSPJ, *Kronika parafii...*, b. pag.; APNPNMPK, *Kronika parafii...*, b. pag.

²⁸ Por. Archiwum Towarzystwa Salezjańskiego Inspektorii pw. św. Wojciecha w Pile [dalej: ASIP], T. *Kobylnica*, b. sygn., b. pag.; T. *Kwakowo*, b. sygn., b. pag.; T. *Słupsk*, b. sygn., b. pag.; ADKK, T. *Kobylnica 1945-1972*, sygn. LK 3, b. pag.; T. *Salezjanie Kobylnica 1972-1993*, sygn. H 8, b. pag.; *Kronika żałobna*, Kronika Inspektoriatu Towarzystwa Salezjańskiego Inspektorii pw. św. Wojciecha z siedzibą w Pile [dalej: KSIP] (2000)2, s. 72; (2000)5-6, s. 172; (2000)9, s. 240; (2000)10, s. 276, (2000)12, s. 340; *Kronika żałobna*, Don Bosco (2005)8, s. 11; E. Wiązowski, *Parafia katolicka...*, s. 54-55, 61-68; tenże, *Śp. ks. Józef Borawski*, KSIP (1999)6, s. 177-179; tenże, *Śp. ks. Lucjan Koźlik SDB*, Gość Niedzielny 72(1995)24, s. 16.

²⁹ Por. L. Kaliński, *Rodzina Salezjańska w Polsce*, Warszawa 1988, s. 238, 240.

1957 r., a do Kwakowa w 1966 r.³⁰. W Kobylnicy posługę duszpasterską proboszczów wspierali następujący współbracia: ks. Władysław Bajon (I-IX 1952; +27 III 1971 – Bartoszyce), ks. Leszek Michalski (1957-1958), ks. Zygmunt Bajon (1958-1959; +17 VIII 1980 – Poznań), ks. Władysław Chełkowski (1958-1961; +VIII 1975 – Poznań), ks. Stanisław Chomiuk (II-VI 1959; +26 II 1977 – Rumia), ks. Kazimierz Adamowicz (1960-1963; +13 II 1984 – Warszawa), ks. Józef Wittbrodt (1963-1964), ks. Adam Cyronek (1963-1964; +8 VI 1969 – Kołobrzeg), ks. Franciszek Warniewski (1964-1967), ks. Stanisław Kozera (1966-1968), ks. Hilary Rogowski (1967-1972; +9 VIII 2005 – Pułtusk), ks. Lucjan Koźlik (1968-1995), ks. Bolesław Woźny (1973-1975), ks. Tadeusz Saczywko (1975-1976), ks. Roman Adaśko (1976-1980), ks. Stanisław Szoka (III-VIII 1980; +28 VII 1993 – Szczuczyno, Białoruś), ks. Jan Jermak (1980-1983), ks. Zdzisław Toll (1983-1995), ks. Czesław Chmielewski (1985-1986), ks. Leszek Balicki (1986-1989), ks. Krzysztof Wilkos (1988-1990), ks. Jerzy Czaja (1989-1992), ks. Stanisław Olędzki (1990-1991; +14 XI 1991 – Kobylnica), ks. Marek Babicz (1992-1993), ks. Arkadiusz Dąbrowski (1992-2000), ks. Krzysztof Oleszkiewicz (1993-2000), ks. Józef Deniziak (1996-2007), ks. Szymon Spalony (2000-2006), ks. Ryszard Świrydzioł (2006-), ks. Marcin Balawander (2007-2009), ks. Piotr Perszko (2009-). W Kwakowie zaś: ks. Michał Nikolin (1966-1967), ks. Zygmunt Ciupiński (1967-1968), ks. Franciszek Kamiński (1968-1969), ks. Eugeniusz Szmyt (1969-1970, 1987-1988; +28 II 2001 – Rumia), ks. Czesław Wójkowski (1971-1972), ks. Kazimierz Olędzki (1970-1971), ks. Stanisław Wontka (10 VII 1972 – 1974), ks. Jan Sposób (1974-1975), ks. Eugeniusz Błędek (1975-1979), ks. Edmund Korzuchowski (1979-1986; +15 VIII 1987 – Barlinek), ks. Krzysztof Oleszkiewicz (1986-1987) i ks. Waldemar Grzelec (1988-1989)³¹.

Pracę duszpasterską kapłanów obydwu placówek wspierali alumni salezjańscy odbywający przewidzianą przepisami zakonnymi praktykę pedagogiczno-duszpasterską. Szczególnie cenna była ich pomoc w pierwszych latach po ustanowieniu parafii w Kobylnicy oraz wyłączeniu z niej placówki w Kwakowie. Alumni asystenci pełnili funkcje katechetów, kościelnych, organistów oraz pracowali z ministrantami i młodzieżą. Spośród 20 kleryków, odbywających w Ko-

³⁰ Por. APNSPJK, *Kronika parafii...*, b. pag.; APNPNMPK, *Kronika parafii...*, b. pag.

³¹ Por. *Elenco Generale della società di s. Francesco di Sales* 1969, s. 307; 1970, s. 304-305; 1971, s. 301-302; 1772, s. 301; 1973, s. 267; 1974, s. 257-258; 1975, s. 255-256; 1976, s. 253-254; *Towarzystwo św. Franciszka Salezego. Wykaz placówek i współbraci polskich prowincji Towarzystwa Salezjańskiego (Elenko)*. Red. S. Kuciński, M. Szafarski 1985/1986; S. Lasak 1998; S. Marczak 2000-2001. Kraków 1976-1998, Piła 1998-1999; Warszawa 2000. *Elenko* 1976/77, s. 49; 1977/78, s. 54-55; 1978/79, s. 54-55; 1979/80, s. 54-55; 1980/81, s. 52-53; 1981/82, s. 54-55; 1982/83, s. 60; 1983/84, s. 63; 1984/85, s. 62; 1984/85, s. 62-63; 1985/86, s. 62-63; 1986/87, s. 33-34; 1987/88, s. 33-34; 1988/89, s. 36; 1989/90, s. 36; 1990/91, s. 39-40; 1991/92, s. 40; 1992/93, s. 39-40; 1993/94, s. 39; 1994/95, s. 39; 1995/96, s. 39; 1996/97, s. 42; 1997/98, s. 42; 1998/99, s. 43; 1999/2000, s. 22-23; 2000/2001, s. 55; 2001/2002, s. 58; 2002/2003, s. 53.

bylnicy asystencję, później śluby wieczyste złożyło i święcenia kapłańskie otrzymało 8: Zbigniew Malinowski (asystent w latach 1952-1953), Janusz Tomasik (1953-1954), Wacław Świerzbiołek (1955-1957), Jan Pękowski (1957), Czesław Urbaniak (1957-1958), Władysław Grochał (1960-1961), Stanisław Bogdański (1961-1962), Bogumił Murziński (1962-1963), Stanisław Wilk (1962-1963) i Piotr Perszko (1989-1991). W Kobylnicy, od VII 2004 do VI 2006 r., pracował również – jako kościelny oraz zajmował się sprawami gospodarczymi – ko. Jan Skowroński. W Kwakowie zaś, asystencję odbywało 4 kleryków, spośród których w Zgromadzeniu pozostał tylko ks. Kazimierz Olędzki (1963-1965).

5. OBIEKTY SAKRALNE

Pierwszy kościół w Kobylnicy istniał prawdopodobnie już w XIV w. i z tego okresu może pochodzić wieża. Średniowieczny kościół podlegał patronatowi norbertanów ze Słupska³². Wyraźne wzmianki o świątyni pochodzą z 1530 r. Barokowy hełm wieży datuje się na 1781 r. Ołtarz główny pochodzi z XVII w. i znajdowała się wówczas pod nim w prezbiterium krypta Puttkamerów. Z XVIII w. zachował się również barokowy prospekt organowy. K.H. Pagel podaje, że „około 1925 r. rozszerzono o 1 m nawę po obu stronach, podczas gdy na końcach pozostały chór i wieża, w ten sposób powstała w krótkim czasie świątynia”³³. Trójboczna, charakterystyczna dla zborów protestanckich, empora pochodzi także z XVII w.³⁴. Do VI 1945 r. obiekt był zбором ewangelickim, od poświęcenia 15 VIII 1945 r. stał się świątynią katolicką pw. NSPJ³⁵. Z czasów ewangelickich zachowała się, zajmująca niegdyś centralne miejsce w prezbiterium, chrzcielnica. W 1971 r., na strychu kościoła, znalezione zostały – ukryte jeszcze przez Niemców – haftowane emblematy herbowe księżnej Anny de Croy. Oceniono, że pochodzą one z 1650 r. Wnętrze świątyni było kilkakrotnie przemalowywane. Najwięcej prac wykonali ks. Sposób i ks. Wilkos. Za kadencji proboszczowskiej ks. Koźlika, w ołtarzu głównym umieszczony został współczesny obraz NSPJ, w prawym ołtarzu bocznym – obraz MB Wspomożycielki Wiernych, a w lewym – św. Józefa³⁶.

Kościół filialny pw. Wniebowzięcia NMP w Sierakowie zaliczono w poczet najstarszych i najwartościowszych zabytków w powiecie słupskim³⁷. Wieża może

³² Por. Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku Delegatura w Słupsku [dalej: AWUOZS], *Karta Ewidencyjna kościoła pw. NSPJ w Kobylnicy*, 1993, b. sygn., b. pag.

³³ K.H. Pagel, *Der Landkreis Stolp...*, s. 666.

³⁴ Por. L. Bottger, *Die Bau und Kundenkmale der Regierungs – Bezirks Koslin*, Stettin 1984, s. 45.

³⁵ Por. SDG 1969, s. 232.

³⁶ Por. E. Wiązowski, *Kościół w Kobylnicy*, Powiat Słupski 4(2004)7, s. 33-34.

³⁷ Por. F. Mamuszka, J. Stankiewicz, *Zabytki...*, s. 93.

pochodzić z XIV w. W 1736 r. Podczas następnej przebudowy, na początku XIX w. dobudowano tryboczną absydę, przebito okna w południowej ścianie wieży oraz powiększono okna nawy. Do zakończenia działań wojennych, kościół był zborem protestanckim. Poświęcił go 22 II 1946 r., podobnie jak kościół w Kobylnicy, ks. Chmielewski. W 1999 r. staraniem ks. Wilkosa na kościele położono nowy dach³⁸.

Adaptacji, zakupionej przez ks. Kłodę obiektu na kaplicę publiczną pw. MB Wspomożenia Wiernych w Łosinie, dokonał ks. Szulczyński, a poświęcił ją 24 I 1991 r. ks. insp. Stanisław Skopiak³⁹. Kościół parafialny pw. Niepokalane-go Poczęcia NMP w Kwakowie, zdaniem Pagela, wybudowany w 1208 r. był wielokrotnie przebudowywany, aż po 600 latach stary obiekt zburzono, a w jego miejsce postawiono nowy, który poświęcono 18 XII 1865 r.⁴⁰. Inne przekazy zaś podają, iż po pożarze wsi w miejscu kościoła drewnianego zbudowano w XIV w. murowany. Wg niektórych źródeł, wieża pochodzi z XIV w., wg innych z XV⁴¹, wzniesiona została z czerwonej cegły.

Szachulcowy kościół filialny pw. św. Józefa w Kuleszewie ufundowali w 1587 r. Georg i Michał Boehnowie. Już po odejściu salezjanów z parafii Kwakowo, pod koniec XX w., na skutek błędnie przeprowadzonego wcześniej remontu ścian, świątynię trzeba było odbudować od fundamentów⁴². W 1974 r. salezjanom z Kwakowa przydzielono dodatkowo do obsługi kościół filialny pw. Narodzenia NMP w Objezierzu. Kościół ów stanowił współwłasność parafii ewangelicko-augsburskiej w Słupsku. Stan techniczny świątyni był fatalny. Remontu obiektu dokonał ks. Rusiniak⁴³.

Kościół filialny pw. św. Antoniego z Padwy w Lubuniu, wybudowany w latach 1982-1983 przez ks. Maziarza, poświęcił 18 X 1983 r. bp Tadeusz Werno⁴⁴, a wybudowany przez tego samego proboszcza kościół pw. św. Jana Bosko w Suchorzu, 1 X 1987 r. poświęcił kard. Ignacy Jeż. Przy kościele tym 8 I 1990 r. erygowano nową parafię⁴⁵. Po adaptacji przez ks. Maziarza z obiektu niesakralnego o powierzchni 90 m kw. na kaplicę, poświęcenia dokonał 10 VII 1988 r. ks. Skopiak⁴⁶.

³⁸ Por. AWUOZS, *Karta ewidencyjna kościoła filialnego pw. Wniebowzięcia NMP w Sierakowie*, 1966, b. sygn., b. pag.; K.H. Pagel, *Die Landkreis Stolp...*, s. 162-163; E. Wiązowski, *Kościół filialny*, Powiat Słupski 4(2004)9, s. 32-33.

³⁹ Por. ASIP, *T. Kobylnica...*, b. pag.

⁴⁰ Por. K.H. Pagel, *Der Landkreis Stolp...*, s. 794.

⁴¹ Por. F. Mamuszka, J. Stankiewicz, *Zabytki...*, s. 83.

⁴² Por. E. Wiązowski, *Kościół filialny...*, s. 33-34.

⁴³ Por. APNPNMPK, *Kronika parafii...*, b. pag.; SDKK1987, s. 298.

⁴⁴ Por. M. Czerner, *Kronika diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej 1972-1992*, Koszalin 1995, s. 147-148.

⁴⁵ Por. APNPNMPK, *Kronika parafii...*, b. pag.; SDKK 1998, s. 283.

⁴⁶ Por. APNPNMPK, *Kronika parafii...*, b. pag.

6. FORMY DUSZPASTERSTWA

Duszpasterze obydwu parafii dokładali starań, by – sprawując zwyczajne duszpasterstwo – stosować w praktyce przepisy prawa kanonicznego oraz diecezjalnego⁴⁷. Zmarłych grzebano na cmentarzach parafialnych w Kobylnicy, Sierakowie, Kwakowie, Kuleszewie i Lubuniu⁴⁸. Prowadzeniem katechizacji w salkach katechetycznych oraz w szkołach zajmowali się tak proboszczowie, wikariusze, asystenci, jak i osoby świeckie. W parafii Kobylnica zawsze istniała liczna grupa ministrantów, liturgię występami ubogacały schole i zespoły młodzieżowe⁴⁹. Żywy Różaniec osiągnął liczbę ośmiu róż: po dwie utworzyły się w Kobylnicy i w Widzinie oraz po jednej w Sierakowie, Kończeniu, Łosinie i Bolesławcach. Funkcjonowała również Rada Parafialna⁵⁰. W latach 70-tych ubiegłego stulecia założono w Kobylnicy Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników⁵¹. Z przerwami, funkcjonował także Ruch Światło-Życie oraz Ruch Odnowy w Duchu Świętym⁵². Liczne obowiązki, mała liczba personelu duszpasterskiego oraz duży obszar terenu wpłynęły najprawdopodobniej na to, że w parafii Kwakowo była tylko grupa ministrantów oraz istniał Żywy Różaniec⁵³.

PODSUMOWANIE

Pierwszym salezjaninem, który – jako wikariusz administrator – zajął się obsługą placówki duszpasterskiej w Kobylnicy, był proboszcz parafii pw. św. Rodziny i św. Judy Tadeusza w Słupsku, ks. Franciszek Krajewski. Posługę tę pełnił od 1 IV 1950 r. do 26 V 1951 r. Na skutek jego prośb, placówkę tę objął, jako proboszcz, ks. Lucjan Koźlik i 1 VI 1951 erygowano w Kobylnicy parafię pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. W 1958 r. z terytorium parafii Kobylnica wydzielono samodzielną placówkę duszpasterską w Kwakowie i włączono do niej z parafii Kobylnica 12 (spośród 17) miejscowości zlokalizowanych w południowej części. Formalne ustanowienie parafii pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Kwakowie, ze względu na antykościelną politykę władz PRL, nastąpiło dopiero 25 I 1974 r. W 1989 r. ks. Franciszek Maziarz parafię tę przekazał Diecezji Kozłowski-Koło-brzeskiej. W latach 1951-2009 parafią pw. NSPJ w Kobylnicy

⁴⁷ Por. APNSPJ, *Ogłoszenia parafialne*, b. pag.; APNPMPK, *Ogłoszenia parafialne*, b. pag.

⁴⁸ Por. APNSPJ, *Księga zmarłych 1947...*, b. pag.; APNPMPK, *Księga zmarłych 1959...*, b. pag.

⁴⁹ Por. APNSPJ, *Kronika ministrancka parafii NSPJ w Kobylnicy 1967...*, b. sygn., b. pag.

⁵⁰ Por. APNSPJ, *Kronika parafii...*, b. pag.; E. Wiązowski, *Parafia katolicka...*, s. 110-111.

⁵¹ Por. APNSPJ, *Kronika Stowarzyszenia Współpracowników Salezjańskich Ośrodka w Kobylnicy 1996...*, b. sygn., b. pag.; E. Wiązowski, *Stulecie dzieła salezjańskiego w Polsce – obchody w diecezji*, Gość Niedzielny 76(1999)5, s. 5; tenże, *Kobylnica*, Biuletyn SWS 2(1997)7, s. 4.

⁵² Por. APNSPJ, *Kronika parafii...*, b. pag.

⁵³ Por. APNPMPK, *Kronika parafii...*, b. pag.

zarządzało 10 salezjanów w charakterze proboszczów, w tym od 13 VI 1984 r. siedmiu z nich pełniło funkcję dyrektorów domu zakonnego. Posługę duszpasterską pełniło również 31 kapłanów personelu pomocniczego. Placówką duszpasterską w Kwakowie kierowało natomiast 3 salezjanów w charakterze samodzielnych wikariuszy i dwóch w charakterze proboszczów, zaś w latach 1966-1989 proboszczów wspierało 12 kapłanów personelu pomocniczego. Ponadto w Kobylnicy, w latach 1952-1991, pracowało 20 kleryków asystentów oraz – w latach 2004-2006 – jeden koadiutor, w Kwakowie zaś, w latach 1959-1965, czterech asystentów odbywających praktykę pedagogiczno-duszpasterską. Salezjanie z Kobylnicy obsługiwali miejscowy kościół parafialny oraz kościół filialny w Sierakowie, od stycznia 1991 r. kaplicę pw. MB Wspomożenia Wiernych w Łosinie, a od 1993 r. niedzielne Msze św. celebrowane były również w świetlicy w Bolesławcach. Salezjanie z Kwakowa celebrowali natomiast Msze św. w kościołach: w Kwakowie i Kuleszewie, od 1974 r. w Objezierzu oraz w nowo wybudowanych kościołach: od 1983 r. w Lubuniu, od 1987 r. w Suchorzu, a od 1988 r. w adaptowanej na cele sakralne kaplicy w Płaszewie. W parafii Kobylnica zawsze była liczna grupa ministrantów, liturgię występami uświetniały schole bądź zespoły młodzieżowe, istniał Żywy Różaniec, Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników i Rada Parafialna. Z przerwami funkcjonował Ruch Światło-Życie oraz Ruch Odnowy w Duchu Świętym.

SALESIANS IN KOBYLNICA (1950-2009) AND IN KWAKOWO (1950-1989)

Summary

The first Salesian to take up duties as vicar administrator in Kobylnica was Father Franciszek Krajewski, parish priest of the Parish of the Holy Family and St Juda Thaddeus in Słupsk. He performed his duties from 1 April 1950 till 26 May 1951. Upon his request, Father Lucjan Koźlik became parish priest and on 1 June 1951 the Parish of the Sacred Heart of Jesus was founded in Kobylnica. In 1958, a separate parish in Kwakowo was formed. It comprised 12 out of 17 places from the southern part of the Kobylnica Parish. The Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary Parish in Kwakowo was officially established only on 25 January 1974, due to the anti-church policy of the authorities. In 1989, Father Franciszek Maziarz assigned this parish to the Diocese of Koszalin – Kołobrzeg. In the years 1951 to 2009 the Parish of the Sacred Heart of Jesus in Kobylnica had 10 Salesian parish priests, out of whom 7 were also heads of the religious house. Pastoral service was also carried out by 31 assistant priests. The parish in Kwakowo was run by 3 independent Salesian vicars and 2 Salesian parish priests; in the years 1966 to 1989 the parish priests were supported by 12 assistant priests. Besides, in Kobylnica there worked 20 seminarians (1952 – 1991) and 1 coadjutor (2004 – 2006), and 4 assistants in Kwakowo, doing their pedagogical and pastoral training (1959 – 1965). The Salesians from Kobylnica served in the local parish church, a branch church in Sierakowo and since January 1991, the Chapel of Our Lady Help of Christians in Łosino; since 1993 Sunday Masses were also celebrated in a day room in Bolesławice. The Salesians from Kwakowo celebrated Holy Masses in the churches in Kwakowo and Kuleszewo, and since 1974 in Objezierze and in some newly built churches: in Lubuń (since 1983), Suchorze (since 1987), and in the chapel in Płaszewo (since 1988) which had been properly adapted. In the Kobylnica Parish, there

was always a large group of altar boys and choirs or teenage bands performed during the liturgy. There was also the Living Rosary Association, the Association of Salesians Cooperators and the Parish Council. Also the Charismatic Renewal and the Light–Life Movement functioned on and off in the parish.

Keywords: salesians, priesthood, parish, priest, Kobylnica, Kwakowo

Nota o Autorze: DR EUGENIUSZ GRZEGORZ WIĄZOWSKI, dr historii – absolwent Wydziału Nauk Historycznych i Społecznych UKSW w Warszawie; mgr teologii – absolwent Wydziału Teologicznego UAM w Poznaniu. Autor kilkuset artykułów w miesięcznikach, dwutygodnikach i dziennikach ogólnopolskich, regionalnych oraz lokalnych. Obszar zainteresowań naukowo-badawczych: historia nowożytna, historia Kościoła, socjologia, teologia, filozofia.

Słowa kluczowe: salezjanie, duszpasterstwo, parafia, ksiądz, Kobylnica, Kwakowo